

TÜRKLERLE SURİYELİLER ARASINDAKİ GERİLİMİN NEDENLERİ, ETKİLERİ VE ÇÖZÜMÜ

MAYIS 2019

İNSAMER
İHH İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية والاجتماعية

مركز الحوار السوري
Syrian Dialogue Center

**Türklerle Suriyeliler Arasındaki Gerilimin Nedenleri,
Etkileri ve Çözümü**

Mayıs 2019

Yayına Hazırlayan:

İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi

©İNSAMER 2019

Bu yayının bütün hakları mahfuzdur. İNSAMER'in izni olmaksızın yayının metni herhangi bir formda yayımlanamaz, kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve dağıtımı yapılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Karagömrük Mh. Kaleboyu Cd. Muhtar Muhittin Sk. No. 6
PK.34091 Fatih/İstanbul - TÜRKİYE
Telefon: +90 212 631 21 21 | Faks: +90 212 621 70 51
www.insamer.com | info@insamer.com.tr

İNSAMER, İHH İnsani Yardım Vakfı'nın araştırma merkezidir.

İÇİNDEKİLER

- 02 Giriş
- 04 Kışkırtma Kampanyaları ve Bunların Etkileri
- 05 Suriyelilerin Tepkileri
- 06 Halklar Arasındaki Gerilimin Tırmanma Nedenleri
- 06 a) Türkler Açısından Gerilimi Tırmandıran Nedenler
- 10 b) Suriyeliler Açısından Gerilimi Tırmandıran Nedenler
- 13 c) Her İki Taraf Açısından Gerilimi Tırmandıran Ortak Nedenler
- 18 Suriyeliler ve Türkler Bu Zorluklarla Nasıl Başa Çıkabilir?
- 18 a) Türk hükümeti için öneriler
- 20 b) Suriyeli ve Türk sivil toplum kuruluşları için öneriler
- 22 c) Medya düzeyinde çözüm

Giriş

Türkiye, 2016 yılına kadar açık kapı politikası izleyerek kapılarını Suriye'deki savaştan kaçan insanlar için koşulsuz olarak açmıştır.

Bugün 4 milyondan fazla Suriyeli sığınmacının yaşadığı Türkiye toprakları, 2011'de Suriye devriminin başlamasından bu yana Suriyelilere ev sahipliği yapıyor. Türkiye, 2016 yılına kadar açık kapı politikası izleyerek kapılarını savaştan kaçan insanlar için koşulsuz olarak açtı.

Türkiye hükümeti başlangıçta Suriye'deki krizin kısa sürede çözüleceğini ve oluşan insani durumun geçici olduğunu varsayarak Suriyeli sığınmacıların ülkeye girişlerine izin verdi. Türkiye'nin amacı, Suriye'deki şartlar değişinceye kadar insani kriz yaşayan Suriye halkına yardım etmek ve mümkün olan kolaylığı sağlamaktı. Ancak Suriye'deki askerî ve siyasi çatışmaların şeklindeki değişim ve uluslararası aktörlerle diğer bölgesel güçlerin Suriye çatışma arenasına dâhil olması, ülkedeki durumu son derece karmaşık bir hale dönüştürdü. Bu gelişmelerden sonra Suriye sorununda kısa vadede bir çözüm olamayacağını anlaşılmaya başlandı. Türkiye hükümeti sığınmacılara yönelik politikasını yeniden değerlendirme kararı aldı.

Türk halkı da başlangıçta Suriyelileri büyük bir misafirperverlik ve duygudaşlık ile karşıladı. Ancak Suriye'deki krizin uzaması bir yana, Türkiye'nin de kendi içinde ciddi siyasi ve ekonomik krizler yaşama-

sı ve diğer bazı faktörler sebebiyle Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı halk arasında ciddi bir hoşnutsuzluk halinin ortaya çıkmasına yol açtı. Bazı çevreler, Türk halkını etkileyen sorunlardan biri olarak Suriyeli sığınmacıları hedef gösterir oldu. İç siyasette bazı kazanımlar peşinde olan siyasi partiler de "Suriyelilere karşı kışkırtma kampanyaları" yürütmeye başladılar. Bu bağlamda Suriyelilerden kaynaklanan münferit olumsuzluklar büyütülerek politik çıkar sağlanmaya çalışıldı. Bu amaçla daha önce Suriyelilerin varlığından rahatsız olmayan kamuoyunun fikrini Suriyeliler aleyhine değiştirmek ve iktidar partisi üzerinde baskı kurmak için hükümetin Suriye politikasındaki birtakım tökezlemeler olabildiğince abartılarak yansıtılmaya başlandı.

Bu rapor, hâlihazırda hem Türkleri hem de Suriyelileri rahatsız eden ve taraflar arasındaki sosyal çatlağı derinleştirmeyi hedefleyen "halklar arası gerginlik" sebeplerine odaklanmaktadır. Uyum çabalarına ve pozitif anlayışa katkıda bulunacağı umuduyla bir dizi çözüm önerilerine de yer verilen bu çalışma ile iki toplum arasındaki sorunların kökleşmesinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Raporun temel amacı, pratik önerileriyle Türkler ve Suriyeliler arasındaki gerilimi azaltmak ve taraflar arasındaki bütünleşme çabalarını teşvik etmektir. Çalışmada, Türkler ile Suriyelilerin barış ve uyum için

de yaşamaları önündeki bazı meselelerle ilgili zayıf noktalara dikkat çekilerek bunların olumsuz etkilerinin azaltılmasına ve/veya ortadan kaldırılmasına katkıda bulunabilecek çeşitli çözüm önerilerine yer verilmektedir.

Rapor hazırlanırken araştırma tekniği olarak izleme ve doğrudan gözlem yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada genel olarak Türkiye'deki ve özellikle de İstanbul'daki Suriyelilerin sorunlarına doğrudan vakıf olan bir grup Suriyeli uzman ve akademisyenle yapılan görüşmelerden elde edilen verilere ek olarak toplumun farklı kesimlerinden Türklerin görüşlerine de yer verilmiştir.

Bu raporda, Suriyelilerin kendi aralarında dile getirdikleri ancak Türk hükümeti ve Türk halkının Suriyeliler için yaptıkları karşısında nankörlük olarak algılanmasından imtina ettikleri için ifade etmekten çekindikleri bazı sorunlara değinilmiştir. Bundaki amacın, iki toplum arasında gerilime sebep olan konuların daha doğru anlaşılmasına katkı sağlamak olduğunu bir kere daha belirtmekte fayda vardır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, Türkler ile Suriyeliler arasındaki gerilim ortaya konulurken ikinci bölümde bu gerilimin nedenlerinin belirlenmesine odaklanılmaktadır. Üçüncü bölümde ise sorunun çözümü için önerilere yer verilmiştir.

KIŞKIRTMA KAMPANYALARI VE BUNLARIN ETKİLERİ

Her seçim döneminde Türkiye'deki Suriyelilerin varlığına karşı ciddi bir kışkırtma kampanyası yürütülmektedir. Sosyal medyada, Suriyelilerin Türkiye'den gönderilmesi için ateşli tartışmalara ve tekrarlanan çağrılara tanık olunmaktadır. Suriyelerle ilgili bazı bireysel hataları gösteren fotoğraflar¹ sosyal ağlarda hızla paylaşılmakta ve bu olumsuzluklar bütün Suriyelilere mal edilmeye çalışılmaktadır.

Her seçim döneminde Türkiye'deki Suriyelilerin varlığına karşı ciddi bir kışkırtma kampanyası yürütülmektedir.

Örneğin son yerel seçimler öncesinde de bazı muhalefet partilerine mensup birkaç milletvekilinin açıklamaları sosyal medyada yayıldı. Türkiye'de son beş yılda rota virüsü vakalarındaki artışa dik kat çeken bir milletvekili, Suriyelileri bu virüsün yayılmasına sebep olmakla

suçladı ve söz konusu vakaların özellikle Suriye'den Türkiye'ye iltica dalgası başladıktan sonra arttığını söyledi.²

Yeni yıl kutlaması için Taksim Meydanı'nda bir araya gelen Suriyelilerin görüntüleri, "Ülkemizdeki Suriyelileri istemiyoruz" hashtagi (#suriyelileriistemiyoruz) ile sosyal paylaşım sitelerinde, özellikle Twitter'da yayıldı. Türk

televizyon kanallarında, Taksim Meydanı'nda Suriyeli gençlerin taşkınlık yaptıkları, iki Türk kıza saldırdıkları ve polis tarafından zor kullanılarak dağıtıldıkları yönündeki haberlere geniş yer verildi.

Sosyal medyada ayrıca Türklerin Suriyelilerin varlığından ve hükümetin Suriyelilerle ilgili politikasından derin endişe duyduklarını anlatan videoların sayısında da ciddi bir artış oldu. Bazı sitelerde Türk halkının Suriyelilerle ilgili memnuniyetsizliğini ölçen anketler yayınlandı; Suriyelilere Türk vatandaşlığı verilmesinin memnuniyetsizliğe sebep olan konuların başında geldiği iddia edildi.

Sınır Kentlerde Kabul, Uyum ve Mülteciler ile Yerel Vatandaşların İlişkisi Üzerine Çalışma başlıklı rapor, 300 Türk vatandaşı ve 120 Suriyeli ile yapılan bir ankete dayandırılmıştır. Anket sonuçlarına göre Türk vatandaşlarının %83'ü, Suriyelilerin şehirlerine gelmesinden sonra güvenlik seviyesinin düştüğünü belirtmiştir. Güney sınır kentlerinde ikamet eden Türk vatandaşlarının %71'i, Suriyeli sığınmacıların gelişinden sonra toplumda huzursuzluk ve endişe durumunun arttığını ve bu şehirlerde kültürel yapının etkilendiğini, işsizlik oranının yükseldiğini ifade etmiştir. Söz konusu

¹ Sosyal ağlarda paylaşılan bazı fotoğraflar için bk. <https://twitter.com/taneryl/status/488470487178444800>, <https://twitter.com/Turkdfenceforum/status/1036715643364671488>, <https://twitter.com/maviii05/status/109827769757245444>, <https://twitter.com/Arzucobanoglu2/status/902157798728978432>

² "T.C. Sağlık Bakanlığı rota virüsü ile ilgili iddiaları yalanlıyor", "Rota virüsünün Suriyelilerle ilgisi yoktur." <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/rota-virusunun-suriyelilerle-ilgisi-yoktur-41125697>

ankete göre Türkiye vatandaşlarının %43'ü Suriyeli komşu istemediklerini söylemiştir.³

Bazı bölgelerde ise, kışkırtma ve baskı amaçlı yürütülen kampanyalar,

Suriyelilerle Türkler arasında kesici silahların karıştığı çatışmalara dönüşmüş ve bu esnada her iki taraftan da ölen ve yaralananlar olmuş, iş yerlerine ve Suriyelilere yönelik çok sayıda saldırı meydana gelmiştir.⁴

Suriyelilerin Tepkileri

Suriyeliler, iki taraf arasında çıkan gerginliklerle ilgili olarak sorumluluğun büyük bölümünü üstlenmektedir. Onlar yaşadıkları sorunların kültürler arasındaki farklılıklar, dil farkı ve bunun sonucu etkili iletişim kuramamaktan kaynaklandığını kabullenmektedir. Geçmişe ait bazı sosyal rahatsızlıklar da bu anlaşmazlıkların şiddetini arttırmaktadır.⁵

Esad yanlıları ve aşırılık yanlısı Kürt grupların destekçileri, sosyal paylaşım sitelerinde Suriyeli sığınmacıları hedef alan saldırgan kampanyalar düzenleyerek halklar arasındaki ayrışmayı körüklemektedir. Her iki taraftan gelen açıklama ve yorumları tercüme ederek yayınlayan bu grupların amacı; fitneyi yaymak, yalan yanlış haber ve açıklamalarla dedikoduları yayınlarak Suriyelilerin

Türk halkı ve hükümetine karşı öfke beslemesini sağlamak, Türkleri sömürgeci ve çıkarıcı olarak göstermek ve Suriyelileri Türk halkı ve hükümetine isyana teşvik etmektir.

Bu türden kışkırtma kampanyaları, Suriyelilerin duyduğu endişenin ve güvensizliğin artmasına sebep olmaktadır. Resmî kimlik belgesi olmayan çok sayıda Suriyelinin sık sık tutuklanması ve sınır dışı edilmesi gibi olaylar da bu tür olumsuzlukların yayılmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca hırsızlık, dolandırıcılık, istis-

Esad yanlıları ve aşırılık yanlısı Kürt grupların destekçileri, sosyal paylaşım sitelerinde Suriyeli sığınmacıları hedef alan saldırgan kampanyalar düzenleyerek halklar arasındaki ayrışmayı körüklemektedir.

³ “Suriye sınırındaki kentlerde yaşayan vatandaşlar Suriyelileri istemiyor”, Türkiye’deki Suriyeliler ve Türkler için bir anket, 31.01.2019, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/suriye-sinirindaki-kentlerde-yasayan-vatandaslar-suriyelileri-istemiyor-221906h.htm>

⁴ Bazı haber başlıkları: “Bursada Türklerle Suriyeler arasında gerginlik. Mağazalara ve evlere saldırıldı. Polis olayları güçlükle kontrol altına aldı”, 13.09.2018; “Suriyelilerle Türkler arasında gerginlik! Bir Suriyeli hastaneye kaldırıldı, ev ve araçlar zarar gördü”, 10.08.2018; “Gaziantep’teki Suriyeliler ve Türkler arasında yeni gerginlik”, 25.12.2018; “Urfada Türk ve Suriyeli mülteciler arasında gerginlik! Vali Suriyelilere güvence verdi”, 01.10.2018; “Suriyeliler arasındaki kavga kendilerine yönelik saldırılara dönüştü”, 06.09.2018.

⁵ Şubat 2019’da, Esenyurt’ta yaşanan olayların ardından, maruz kaldıkları saldırıyı protesto etmeleri için Suriyelileri sokağa çağıran isimsiz hesaplar ortaya çıkmıştır. Bu hesaplar üzerinden Yunanistan ile olan sınır kapısı önünde toplanma çağrısında bulunulmuş ve “Türkiye’den Yunanistan’a umut konvoyu” adıyla Avrupa’ya geçme çağrısı yapılmıştır. Bu çağrılara yaklaşık 12.000 hesap yanıt vermiştir. Konvoy organizatörü, bazı insani yardım derneklerinden konvoyu destek ve sığınmacıların ihtiyaçları için vaatler aldığını iddia etmiştir.

mar ve iş verenlerce sömürülme-leri vb. sebeplerle Türk emniyet güçlerine başvurduklarında kendileriyle gereği gibi ilgilenilmemesi de Suriyeli sığınmacıların haklarını aramak için yasal mercilere başvurmaktan imtina etmelerine neden olmuştur. Bu durumun en tehlikeli sonucu ise, bu tür olaylara maruz kalan Suriyelilerin güvenlik güçlerinin bu yaklaşımını gerekçe göstererek nefsi müdafaa duygusuyla adaleti kendi kendilerine tesis etmeye çalışmasıdır.

Öte yandan bazı devlet kurumları ve bazı yetkililer, toplumda Suriyelilere dair oluşan bu yanlış anlaşılmaları gidermek için zaman zaman çeşitli istatistikler yayımla-

maktadır.⁶ Ayrıca sosyal paylaşım sitelerinde Suriyelilere yönelik gerçekleştirilen kışkırtma kampanyalarının ve saldırgan ifadelerin çoğu, pek çok Türk tarafından da eleştirilip kınanmaktadır. Bütün bunlar elbette ki Suriyeliler tarafından olumlu karşılanmakta, oluşan gerilimi azaltmakta ve hissettikleri minnettarlık duygusunu arttırmaktadır. Türk gençleri tarafından çekilen ve Suriyelilerin gerçek imajını göstermeye çalışan bazı videolar ve benzeri çabalar, Suriyelilerce memnuniyetle karşılanmaktadır. Türk vatandaşlarının bu türden girişimleri, toplumdaki gerginlik ve korkuyu hafifletme ve Suriyelilerin kabullenilmesinde önemli bir etkiye sahiptir.

HALKLAR ARASINDAKİ GERİLİMİN TIRMANMA NEDENLERİ

İki halk arasındaki gerilimin tırmanmasına neden olan birçok etken bulunmaktadır; bunların bazıları

Türklerle bazıları Suriyelilerle alakalıdır, bazıları da her iki taraftan kaynaklanan ortak nedenlerdir.

a) Türkler Açısından Gerilimi Tırmandıran Nedenler

Türkler tarafından gerçekleştirilen ve gerginlik ve gerilimi arttıran faktörlerden bazıları aşağıda sıralanmıştır.

1. Siyasi partilerin kendi çıkarları için Suriyeli sığınmacılar dos-

yasını kullanması: Türkiye'deki Suriyeli varlığına karşı kışkırtmalar çoğu zaman siyasidir ve bu tür olayların seçim zamanlarında arttığı gözlenmektedir. Buradaki amaç, Suriyeli sığınmacılar sebebiyle oluşan bazı sıkıntılı durumlar-

⁶ "YÖK'ten Suriyeli öğrenci açıklaması", <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/yokten-suriyeli-multeci-ogrenci-aciklamasi-41120553>

dan yararlanmak ve böylece siyasi kazanımlar elde etmektir.⁷

Bu tür kışkırtma çabalarının Türkiye'nin Kuzey Suriye'de yapmayı planladığı her askerî operasyon öncesinde artması ise ayrıca dikkat çekicidir. PKK/PYD terör örgütüne ait çok sayıda hesaptan Türk hükümetine karşı nefret oluşturmak için karalama kampanyaları yürütülmektedir. Amaç, Türkiye'nin iç sorunlarını arttırarak bu örgütü bitirmeye yönelik planlarını bozmaktır.⁸

Türk polisi, düzenlendiği geniş çaplı bir operasyon sonucu, imtiyazlı ayrıcalıklara sahip olduklarını iddia eden ve sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla kendilerini Suriyeli olarak tanıtan 2.047 kişiyi gözaltına almıştır. Bu kişi ve gruplarca sosyal medya üzerinden yapılan yayınlarda; Suriyelilere üniversiteye sınıvsız giriş imkânı sağlandığı, yüksek doğum oranları sebebiyle 10 sene sonra Türkiye'deki Suriyeli sayısının 25 milyona ulaşacağı ve o zaman da bağımsızlık çağrısı yapacakları gibi paylaşımlara yer verilmektedir.

2. Bazı Türk medya organlarının Suriyelilerin karıştığı bireysel olaylara/suçlara yoğunlaşması ve her sorun için onları suçlama çabası içinde olması: Sürekli bazı Suriyelilerin kötü davranışlarının haber yapılması ve bu olumsuzluklara görsel medyada abartılı bir biçimde yer verilmesi (çocuklara dayak, çocukları evde yalnız bırakma, kadına şiddet vb.) buna karşın Suriyelilerin olumlu yönlerinin ve başarılarının görmezden gelinmesi yahut uygun bir şekilde yansıtılmaması, iki halk arasındaki kaynaşmayı olumsuz etkilemektedir.

3. Türklerin Suriyeli sığınmacılarla ilgili kemikleşmiş yanlış algılara sahip olması ve bu yanlışların kontrolsüzce yayılması: Türk hükümetinin Suriyelilere çalışmalarına ihtiyaç duymayacakları kadar maaş bağladığı, ücretsiz konutlar sağladığı, elektrik, su ve telefon faturalarını ödediği, vergiden muaf tuttuğu,

Türkiye'nin Kuzey Suriye'de yapmayı planladığı her askerî operasyon öncesinde PKK/PYD terör örgütüne ait çok sayıda hesaptan Türk hükümetine karşı nefret oluşturmak için karalama kampanyaları yürütülmektedir.

⁷ Bazı Türk uzmanlar, sosyal paylaşım sitelerinde yayılan nefret kampanyalarının kendiliğinden gelişen kampanyalar olmadığını, bunların bazı siyasi partilerin desteğiyle belirli hedeflere ulaşmak için düzenlenen kampanyalar olduğunu belirtmiştir. Bu partiler, Türkiye'deki Suriyelilerin varlığını AK Parti'nin dış politikadaki başarısızlığı olarak göstermeye çalışmaktadır. Amaçlarının da toplumda Suriyelilere karşı bir tepki oluşturmak ve bilhassa seçim dönemlerinde kazanç sağlamak olduğu anlaşılmaktadır.

⁸ 25 Ocak 2019 tarihinde Türk yetkililer, Taksim'de yeni yılı kutlayan Suriyelilere karşı sosyal medyada kışkırtma kampanyası yürüttükleri suçlamasıyla 51 kişiyi tutuklamıştır. Bunların çoğunun muhalif Kürt partilerine mensup kişiler olduğu tespit edilmiştir. Alınan bilgilere göre, bu hesaplardan biri olan "Resmî vatandaşlık bürosu" adlı sahte hesabın sahibi, kendisini Suriyeli bir sığınmacı olarak tanıtan İstanbul'da yaşayan bir Türk'tür. Bu tür hesap sahipleri buralarda hem Suriyelilere karşı ırkçı yorumlar yayınlamakta hem de bu yorumlara Suriyeliler adına kışkırtıcı cevaplar vermektedirler. Soruşturma kapsamında gözaltına alınanların çoğunun muhalefet partileri ve "Gülen" örgütü mensubu oldukları tespit edilmiştir. "Taksim kışkırtmasının arkasındaki kirli ittifak, Suriyeli gülünce bozuldu", *Yeni Şafak Gazetesi*.

Başlangıçta ne Suriyeliler ne de Türkler sürecin bu kadar uzayacağını ve işlerin bu derece karmaşıklaşacağını tahmin etmiştir. Geçici olması beklenen bu misafirlik yıllarca sürmüş ve sığınmacıların evlerine dönme ihtimalleri gün geçtikçe azalmıştır.

üniversitelere sınavsız olarak girmelerine izin verdiği şeklinde kamuoyunda dolaşan haberlerin gerçekliği bulunmamaktadır.⁹

Toplumda çok ciddi olumsuz etkileri olan bir başka konu da Türk ordusunun Suriyeliler için Suriye’de tek başına savaştığı ve Türk askerleri Suriye topraklarında ölürken Suriyeli gençlerin Türkiye’de eğlendikleri iddialarıdır.¹⁰ Oysaki Zeytin Dalı ve Fırat Kalkanı operas-

yonlarındaki savaşçıların çoğunluğunu Özgür Suriye Ordusu’na mensup Suriyeliler oluşturmuştur ancak ne yazık ki bu gerçekler medya tarafından kamuoyuna gereği gibi aktarılmamıştır.¹¹

4. Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusu: İstisnai durumlar sebebiyle Suriyeli sığınmacılardan bazılarına vatandaşlık verilmesi, Türkiye’deki kimi çevrelerce toplumu kışkırtma amaçlı kullanılmaktadır. Bu çevreler, ülkede patlak veren ekonomik krizle birlikte, Suriyelilere vatandaşlık verilmesinin akıllıca bir hareket olmadığını savunmaktadır. Türk vatandaşlarının önemli bir kısmı, Suriyelilere yardım edebileceklerini ancak Türkiye’de kalışlarının

geçici olması gerektiğini ve vatandaşlık verilmesinin onları kendi ülkelere dönmeye teşvik etmeyeceğini düşünmektedir.

5. “Ensar ve Muhacir” kavramlarının etkisi: Hiçbir Suriyelinin Suriye Devrimi’nden bu yana -özellikle ilk yıllarda- halkı ve hükümetiyle Türkiye’nin kendileri için yaptığı yardım, destek ve misafirperverliği inkâr etmesi mümkün değildir. Suriyeliler böylesi büyük bir yardım ve desteği başka hiçbir ülkeden görmemiştir. Ancak başlangıçta ne Suriyeliler ne de Türkler sürecin bu kadar uzayacağını ve işlerin bu derece karmaşıklaşacağını tahmin etmiştir. Geçici olması beklenen bu misafirlik yıllarca sürmüş ve sığınmacıların evlerine dönme ihtimalleri gün geçtikçe azalmıştır.

Hükümetin bazı üyelerinin Türkleri *Ensar’a*, Suriyelileri de *Muhacirlere* benzeten söylemleri, iki halk arasındaki ilişkiye dolaylı olarak dinî bir perspektif de kazandırmıştır. Dolayısıyla başlangıçta her iki tarafta da pek çok kişi ilişkilerin bu minvalde gelişeceğini ve sürecin Hz. Muhammed’in Medine’ye hicretinden sonraki sürece benzeyeceğini düşünmüştür. Bu anlayış taraflar arasındaki ilişkiye nispeten yansımıştır. Bu şekilde düşünen birçok Türk vatandaşı, çoğunluğu örnek Müslümanlardan oluşan Suriyeli bir toplum bekliyordu ancak süreç

⁹ “Suriyelilerle İlgili Doğru Bilinen Yanlışlar”, Mülteciler Derneği, 03.02.2019, <https://bit.ly/2SOAxZH>

¹⁰ Ahmet Hakan, “Suriyeli mülteciler ülkeleri için neden savaşıyor?”, *Hürriyet*, 08.02.2018, <https://bit.ly/2nKjkE8>

¹¹ “Erdoğan: ÖSO 302 şehit verdi”, 25.03.2018, <https://bit.ly/2SRqDGX>

içerisinde doğal olarak bazı hayal kırıklıkları oluştu.

Öte yandan Türk halkının misafirperverliğinin ve cömert yardımlarının hep devam edeceğini ve hayatlarının gittikçe kolaylaşacağını düşünen Suriyeliler, zaman içerisinde yaşamaya başladıkları sorunları kabul lenmekte zorlandılar. Suriyelilerin yaşadığı belli başlı zorluklar şu şekilde sıralanabilir: Türklerin evlerini kendilerine kiraya vermek istemesi ya da normalden daha fazla kira istemesi, özellikle çalışma hayatında kötü muamele ve haksızlıklara maruz kalmaları, Türk okullarında Suriyeli öğrencilerin bazı Türk öğrencilerin ve eğitimcilerin ayrımcılığına ve hatta zorbalıklarına maruz kalması.¹²

6. Pek çok Türk'ün zihninde Suriyelilerle ilgili değişmesi mümkün olmayan bazı ön yargılar olması: Türklerin çoğuna göre Suriyeliler kırılgan, gözü yaşlı, hep şikâyet eden ve yardım isteyen insanlardır. Suriyeli sığınmacılarla ilgili böyle bir imajın yerleşmesinde Türk dizileri de etkili olmuştur.¹³ Suriyelilerin normal bir hayat yaşamaları, alışveriş merkezlerinde alışveriş yapmaları, eğlenmeleri, kutlamalara katılmaları, lüks içinde yaşamaları, kendilerine ait yatırımları olması ve kendi ayakları üzerinde durmak için çabalamaları belki de bu nedenle Türkler

tarafından pek kabul görmemiş ve zihinlerindeki imaja aykırı vakalarla karşılaşmak onların Suriyelilere yönelik tepkisini arttırmıştır.

Türklerle iş yapan ve dirsek temasında bulunan bazı Suriyeliler de iş konusunda kendilerine güvenilmediğinden ve yetersizlikle suçlandıklarından dert yanmaktadır. Suriyelilerle ilgili projelerin çoğunda, hazırlık ve çalışma süreçlerinde Suriyelilere aktif görev verilmemesi, düşüncelerinin sorulmaması yahut ciddiye alınmamaları, ortak olarak kabul edilmemeleri, kabul edildiklerinde bile görevlerinin tercümanlık sınırlarını aşmaması bu duruma örnektir.

7. Ekonomik kriz: Ekonomik kriz, Suriyelilerin varlığına karşı artan halk protestosunun temel nedeni olmuştur. Pek çok Türk, ülke kaynaklarının Türk vatandaşlarının çıkarına uygun yatırım ve hizmetler yerine Suriyelilere yardım sağlamak için harcandığına inanmaktadır. Ekonomik krizle birlikte artan işsizliğin suç oranını arttırdığına ve sokakları daha da güvensiz hale getirdiğine inananların sayısı hiç az değildir. Bu güvensizliğe neden

Ekonomik kriz, Suriyelilerin varlığına karşı artan halk protestosunun temel nedeni olmuştur.

¹² Suriyeli genç kadınların başörtüsü bağlama şekli, dar kıyafetler giymesi, abartılı makyaj yapması, kahvelerde oturup nargile içmesi veya kamuya açık alanlarda yüksek sesle konuşup gülmesi, Türkler tarafından eleştirilmektedir.

¹³ Suriyelilerin bazı Türk dizilerinde kötü kıyafetlerle sokaklarda dolaşan dilenciler olarak gösterilmesi, Türk toplumunda Suriyeli sığınmacılarla ilgili olumsuz imajın yerleşmesinde etkili olmuştur.

olarak da sokaklarda işsiz güçsüz dolaşan Suriyeli genç erkekler gösterilmektedir.¹⁴

8. Suriyelilerin belli mahalle ve bölgelerde yoğunlaşması, buralarda birçok iş yeri açması: Suriyelilerin bazı bölgelerde yoğunlaşmasının buralardaki Türklerin günlük yaşamı üzerinde birtakım olumsuz etkilerinin olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Ayrıca

bu durum Türklerde bölgenin kimliğinde değişiklik olacağı hissini oluşmasına da sebep olmuştur.¹⁵ Suriyelilerin yoğun bulundukları bölgelerde meydana gelen talep fazlalığı, buralardaki ev kiralarnı arttırmış; bazı okullardaki Suriyeli öğrenci sayısının Türk öğrencilerin sayısından fazla olması da öğrenciler ve hatta öğretmenler arasında çeşitli sorunlara sebep olmuştur.¹⁶

b) Suriyeliler Açısından Gerilimi Tırmandıran Nedenler

Bu bölümde, Suriyeliler açısından Türkler ve Suriyeliler arasındaki gerilimi tırmandıran algı ve eylemlerin neler olduğuna değinilecektir.

1. Suriyelilere yönelik bazı “ırkçı” tutumlar: Bazı araştırmalar, Suriyelilere karşı birtakım ırkçı davranışların varlığına işaret etmektedir. Örneğin Suriyelilerle ilgili yapılan bir anket çalışmasına katılan genç bir Türk kıızı, Suriyeli bir kadına “ırkçı” söylemlerle saldıran birine tanık olduğunu aktarmıştır. Belediye otobüsünde

geçen olayda, Suriyeli bir kadının başörtüsü bağlama biçimini eleştiren bir Türk’ün tavrı, otobüste bulunan diğer kişilerin de tepkisini çekmiştir.

Görüşme yapılan bir başkası da 2015 yılında stajyer olarak Ankara’da Adalet Bakanlığı’nda çalışırken tanık olduğu bir olayı aktarmıştır: Kendisine okuması için Fransızca olarak yazılmış bir dilekçe verilmiş; yazının içeriğini soran buradaki görevli, yazının Suriyeli bir çocuktan geldiğini öğrenince içeriği öğrenmeye dahi gerek görmeyerek dilekçeyi işleme almamıştır.

Benzer durumlar için “sert ve çifte standartlı” davranıldığı da belirtmiş-

Bazı araştırmalar, Suriyelilere karşı birtakım ırkçı davranışların varlığına işaret etmektedir.

¹⁴ Suriyelilere tıbbi hizmet sağlama lisansına sahip olan Suriyeli doktorların Türklere sağlık hizmeti vermelerine ve Türk tıp kurumlarında doktor olarak çalışmalarına izin verilmemesi; Suriyelilerin kan bağışi yapmalarının engellenmesi, acil durumlarda bile Türk vatandaşlığına sahip bağışçılar bulmak zorunda bırakılmaları bu olumsuz uygulamalara örnektir.

¹⁵ Bu durum İstanbul’un Fatih ilçesinde oldukça yoğun yaşanmaktadır. Burada bazı sokaklar Suriye restoranlarıyla dolmuş haldedir. İnsanlar bir Arap bölgesi havasına bürünen ilçede dükkân kiralarnın ve dükkânların hava parasının çok artmasından şikâyetçidir. Ancak bu durumun dükkân sahiplerini fazlasıyla memnun ettiğini belirtmek gerekmektedir.

¹⁶ Suriyeli öğrencileri geçici okullardan belirli bir okula transfer etme kararı alınmasından sonra, Suriyeli öğrenciler aileleri tarafından sıkça tercih edilen İmam Hatip okullarında yoğunlaşmıştır. Yeni sisteme göre orta öğretime girişte LGS sınavı koşulu olmayan bazı okullar -özellikle Fatih, Esenyurt ve Başakşehir bölgelerinde- Arap, Suriyeli ve diğer yabancı öğrenciler tarafından tercih edilmektedir. Bazı okullardaki Suriyeli ve Arap öğrenci sayısı Türk öğrenci sayısıyla eşitlenmiş durumdadır.

tir. Örneğin, belediye otobüslerinde bazı şoförlerin otobüs kartında para kalmamış Türklerden nakit para almayı kabul ederken Suriyelilere aynı kolaylığı göstermedikleri yahut söyleyerek onları utandırdıktan sonra para almayı kabul ettikleri aktarılmıştır.

Bu tür davranışlarla ilgili duygularını paylaşan pek çok kişi, bu uygulamaların Suriyeliler üzerindeki olumsuz etkisinin gelecekte daha da artacağını ve toplumdaki “ırkçı” davranışları güçlendireceğini; bunun da bütün toplum için kötü yansımaları olacağını söyleyerek endişelerini ifade etmiştir.

2. Suriyelilerin bazı yaşam tercihlerine Türklerin tepkileri: Türkler, Suriyeli ailelerin nüfusunun hızla artmasını eleştirmektedir. Onlar kendileri için bile zor olan mevcut ekonomik şartlarda çocuk sahibi olma konusunda çekimser davranırken Suriyelilerin bu koşullarda çocuk sahibi olmasını yadırgamaktadır. Onların bu konudaki kanaatlerini güçlendiren en temel olumsuzluk da ne yazık ki dilenmek için sokaklarda dolaşan ve gün boyu başıboş bir şekilde sokaklarda oynayan Suriyeli çocuklardır. Ayrıca bazı Suriyeli ailelerin çeşitli sebeplerle çocuklarına dayak başta olmak üzere şiddet uygulaması da tepkilere yol açmaktadır.

Türklerin Suriyelilere en fazla tepki gösterdiği başlıca konular şunlardır: Erken evlilik, çok eşlilik, Suriyeli ka-

dınların evlilik sözleşmesiyle bir Türk ile evlenmeleri. Ayrıca Suriyelilerin Türk toplumunda geçerli kurallar ve yasalar konusunda hassas olmamaları, kendi aralarındaki sorunlarını çözmek için genelde şiddete ve kavgaya başvurmaları, küfürlü konuşmaları vb. tavırları da bir hayli eleştirilmektedir. Elbette bütün bunlar Suriyelilerin dikkat etmesi gereken önemli meselelerdir. Ancak bu noktada Türklerin ve özellikle de resmî kurumların Suriyelilerin bu davranışlarının altında yatan sebepleri anlamaya çalışması, yaşanan sorunların çözümüne katkı sağlamak için yapıcı bir yaklaşım olacaktır.¹⁷

Türkler Suriyelileri yasalara saygısız ve düzen bozucu olmakla eleştirmektedir. Ancak yıllarca Esad rejimi ve Baas Partisi politikaları ile yönetilen bu insanlar yasalara ve düzene karşı ister istemez bir direnç geliştirmiştir.

Suriyeli gençlerin ülkeleri için mücadele etmediklerini düşünen ve bunu da fazlasıyla eleştiren Türklerin zihninde böyle bir düşüncenin oluşmasının bazı sebepleri vardır: Evet, Suriyeli gençler genellikle askerlik yapmak istemezler. Çünkü Suriye’de

“Türkler Suriyelileri yasalara saygısız ve düzen bozucu olmakla eleştirmektedir. Ancak yıllarca Esad rejimi ve Baas Partisi politikaları ile yönetilen bu insanlar yasalara ve düzene karşı ister istemez bir direnç geliştirmiştir.”

¹⁷ Türk hükümetinin uygulamaları, Suriyeliler arasında küçük yaşta evlilikleri kontrol altına almayı başaramamış aksine sorun daha da ağırlaşmış ve şekil değiştirmiştir. Reşit olmayan anne adayları hastaneye girerken 18 yaşını geçmiş bir yakınının kimliğini kullanmakta, doğan çocuklar da başka kişiler üzerine kaydedilmektedir.

askerlik vazifesini yapan gençlerin küçük düşürülmesi ve ağır koşullara maruz bırakılmaları yıllarca rutin bir uygulama olmuştur. Bu da Suriyeli gençlerin askerlik hizmetinden kaçınmalarına yol açmıştır. Günümüzde gençlerin askerlikten uzak durma sebepleri arasına bazı yeni gerekçeler de eklenmiştir: savaşa katılan grupların ayrışması, nitelikli silahların eksikliği, Suriyeli savaşçıların ailelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak kimsenin olmaması, savaş gazileri ve yaralıları için herhangi

bir tıbbi bakım imkânı sağlanmaması, savaşın çok uzun süredir devam etmesi ve en önemlisi de Suriyelilerin devrime olan inanç ve sadakatlerindeki zaafırları.

Türkler ayrıca bayramlarda ziyaret için Suriye'ye giden çok sayıda Suriyelinin tekrar

Türkiye'ye dönüşünü de "Bu kadar insan kendi bölgelerine dönebildiklerine göre, Suriyeliler neden hâlâ Türkiye'de yaşamaya devam ediyorlar? Neden geri dönüp ülkelerinin yeniden inşasına katkıda bulunmuyorlar?" sözleriyle eleştirmektedir. Ancak bu eleştiriyi yapanların Suriye'deki yaşam, hizmet ve güvenlik durumuyla ilgili pek bir fikirlerinin olmadığı anlaşılmaktadır.

3. Savaşın toplumda yol açtığı olumsuzluklar: Kriz yıllarının Suriyeliler üzerindeki sarsıcı etkisi ve çarpıcı sosyal olguların yaşanmasına yol açan korku ve zorluklarının göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Ayrıca Esad rejiminin yıllardır sistematik bir şekilde yürüttüğü politikalar, Suriye toplumunun bilinçaltında mezhepçilik, bölgesel milliyetçilik, yolsuzluk, sömürü, sosyal parçalanma, bencillik, şikâyet kültürü ve kamuyu ilgilendiren hususlara ilgi göstermeme vb. ciddi bazı rahatsızlıklara neden olmuştur.¹⁸

Sığınma travması ve yeni toplumlara geçiş süreci, aynı zamanda anlaşılması ve başa çıkılması zor sorunları da beraberinde getirmiştir. Bütün bu olumsuzluklar, Suriyelilerin büyük çoğunluğunda etkileri hâlâ devam eden derin psikolojik sarsıntılara yol açmıştır.¹⁹

İşte bütün bunlar ve artan huzursuzluk, Suriyeliler üzerinde ciddi bir baskı oluşturmakta ve başkalarının hatalarından sorumlu tutulduklarını düşünen bazı Suriyeliler, kendilerini her zaman açıklama yapmaya ve özür dilemeye mecbur hissetmektedirler. Toplum tarafından benimsenmediklerini ve istenmediklerini düşünen birçok Suriyeli, Türkiye'deki varlıklarının tehdit altında olduğuna inanmaktadır.

Sığınma travması ve yeni toplumlara geçiş süreci, anlaşılması ve başa çıkılması zor sorunları beraberinde getirmiştir.

¹⁸ Türkiye'deki Suriyeliler yararına çalışan birkaç Suriyeli sivil toplum yetkilisi, Türkiye'deki Suriyeliler arasında şikâyet, itiraz, eleştiri, memnuniyetsizlik, uyuşukluk, özgüven eksikliği, yüksek düzeyde öfke, endişe, gelecek korkusu, şiddete başvurma, herkesi suçlama ve olanlardan başkalarını sorumlu tutuma, sorumluluk almama gibi duyguların ciddi biçimde arttığını belirtmiştir. Türkiye'deki Suriye toplumunun imajını olumsuz yönde pekiştiren bu davranışların iyileştirilmesi için her türlü çalışmanın yapılması büyük önem arz etmektedir.

¹⁹ https://insamer.com/tr/suriyeli-multeci-genclerde-kimlik-sorunukarmasasi_759.html

4. Resmî işlemler sırasında yaşanan bürokratik engeller:

Kendileriyle ilgili çıkan yasa veya kararlarla ilgili olarak resmî makamlara başvuran Suriyeliler, ya ilgili çalışanın çıkan karardan haberdar olmaması ya da verilen kararın uzun bir süre sonra yürürlüğe girmesi sebebiyle çeşitli olumsuzluklar yaşamaktadır. Bu gibi durumlar özellikle kalabalık resmî dairelerde her iki taraf için de ciddi karışıklıklara neden olmaktadır.

Zaman zaman da devlet dairesinde bulunan görevlilerin Suriyelilere verilen *Geçici Koruma Kimlik Belgesi*'ni kabul etmeyip damgalı, yasal ve geçerli bir pasaport istemesi, yaşanan sorunları daha da karmaşık hale getirebilmektedir.²⁰

Toplum tarafından benimsenmediklerini ve istenmediklerini düşünen birçok Suriyeli, Türkiye'deki varlıklarının tehdit altında olduğuna inanmaktadır.

c) Her İki Taraf Açısından Gerilimi Tırmandıran Ortak Nedenler

İki toplum arasındaki gerilimin kendiliğinden sebepsiz bir şekilde ortaya çıktığını söylemek elbette mümkün değildir. Bu gerilimin ortaya çıkmasında hem Suriyelileri hem de Türkleri etkileyen bazı tarihî ve kültürel faktörler de söz konusudur.

1. İki halkın farklı kültürel geçmişi ve yerleşik ön yargıları: Osmanlı Devleti'nin son döneminde bölge, ulusal milliyetçilik fikrini güçlendirmeye çalışan entelektüel ve kültürel bir istilaya maruz kalmıştır. Yaşanan savaşlar ve Osmanlı'nın çöküşü ile bölgeye yerleşen yeni güçler, buradaki halklar arasındaki dinî ve tarihî bağları koparmak ve insanların düşüncelerine etki et-

mek için milliyetçi duyguları tahrik etmiştir.

Türkler Arapların 1. Dünya Savaşı'nda İngilizlerle birlikte hareket ederek Osmanlı'yı sırtından vurduğunu düşündüklerinden bu süreci tanımlarken “Büyük Arap İhaneti”nden bahsetmektedirler. Bu durumum olumsuz yansımaları, Arapları tanımlayan deyimleşmiş bazı ifadelerde açıkça görülmektedir: “Anladıysam Arap olayım”, “Arap saçı gibi karmaşık”, “Pis Arap” vb.

Türkler arasında Araplarla ilgili yaygın olan olumsuz yargılardan bazıları şu şekildedir: Araplar çok

²⁰ Çoğu banka, Geçici Kimlik Belgesi olan Suriyeliler için banka hesabı açmayı kabul etmemekte; geçerli bir pasaportun olması, turistik vize ya da çalışma ve oturma izni olması şartı aranmaktadır. Küçük istisnalar dışında, somut sebepler olmadan bankalar, hatta şubeler arasında farklı uygulamalar görülmektedir. Ayrıca Geçici Kimlik Belgesi'nin süresi dolan Suriyelilerin bankalardaki işlemleri askıya alınmaktadır. Bu durum Suriyelileri yeni bir pasaport çıkartmaya ve ek mali yükler altına girmeye mecbur etmektedir. Acil durumlarda pasaport için 800 dolar ödeyen Suriyeliler için bu rakam normal süreçte 300 dolardır. Ayrıca yasal bir belge alabilmek için Suriye konsolosluğuna müracaat eden kişiler, burada türlü kötü muamelelere de maruz kalmaktadır.

zengin olmalarına rağmen birbirlerine yardım etmiyorlar; Filistin davası başta olmak üzere Arapları ilgilendiren davalara sırt çevirdiler, destek vermediler; Filistin'in kuşatılmasına yardım ettiler ve düşmanla iş birliği yaptılar.

Buna karşın genel olarak Araplar ve özellikle de Suriyeliler arasında, Osmanlı Devleti'ni ve sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni "işgalci" olarak nitelendiren bazı görüşler vardır. Öyle ki, eğitim müfredatlarında yer alan kitaplarda ve televizyon dizilerinde bu görüşe fazlasıyla yer verilmiştir.²¹

Suriyelilerin zihninde Türklerle ilgili yer eden olumsuz meseleler şu şekilde sıralanabilir: Kasap (Seffah)

Cemal Paşa'nın kurduğu darağacı, seferberlik yılları ve Osmanlı'nın son dönemlerinde Arap ülkelerinde uygulamaya koyduğu "Türkleştirme politikası" vb.

Ayrıca Hatay sorunu da, özellikle 1998'den önceki dönemde, Suriye rejimi ile Türkiye arasında her zaman ciddi

bir mesele olmuştur. Suriye'de müfredatta yer alan kitaplarda ve genel coğrafi haritalarda, Hatay bölgesi Suriye'nin bir parçası olarak gösterilmiştir.²²

Özetle bir dönem Arap toplumlarında, Osmanlı tarihinin parlak zamanlarına ait tüm olumlu gelişmelerin kasten ve açık bir biçimde göz ardı edildiği bir gerçektir. Buna karşın iktidarda bulunan yönetimlerin uygulamalarından ayrı olarak Arap halkları ihtiyaç sahiplerine her zaman yardım eli uzatmıştır. Hasılı iki toplumun birbirini doğru değerlendirmesi açısından siyasi yönetimler tarafından uygulanan olumsuzluklarla ilgili ayırımı doğru yapmak büyük önem arz etmektedir.

Esad rejimine yakınlığıyla bilinen Şam Çalışmaları ve Araştırma Merkezi, *Suriye Okul Müfredatlarında Ulusal Kimlik: Hayal ve Gerçeğin Tartışması* adlı bir araştırma yayımlamıştır. Araştırmada coğrafya ve tarih kitaplarında yer alan Suriye haritalarına, Hatay bölgesi ve İsrail işgali altında bulunan Golan Tepeleri'ne yer verilmiş ancak müfredatta bu konulara dair bilgi verilmemiştir. Bu da on yıllardır Suriye okullarındaki coğrafya müfreda-

Türkiye'nin Zeytin Dalı ve Fırat Kalkanı operasyonları, rejim ve bölgede çıkarı olan kesimlerce "eski sömürge politikalarının" bir uzantısı olarak yansıtılmaya çalışılmaktadır.

²¹ Osmanlı'yı zalim, toplumu zorbalıkla yönetmeye çalışan karşı konulması gereken bir güç olarak gösteren birçok Suriye ve Arap dizisi yayınlanmıştır (Toprak Kardeşleri, Al-Khavalı). Ancak 2002-2011 döneminde Suriye ile Türkiye arasındaki ilişkilerin geliştirildiği süreçte, Osmanlı'yı olumlu gösteren bazı diziler de çekilmiştir (Al-Salihiye Geceleri).

²² Türkiye ile ilişkilerin iyi olduğu dönemde haritalarda yapılan değişiklikler iptal edilmiş ve Esad rejimi, eğitim müfredatındaki haritaları son dönemde yeniden değiştirerek, Hatay'ı tekrar Suriye toprağı olarak göstermeye başlamıştır. Suriye rejimi, bununla da yetinmeyerek Türkiye ile Fransa arasında imzalanan Lozan Antlaşması kapsamında Suriye'den koparıldığını iddia ettiği Kilis, Gaziantep, Kahramanmaraş, Diyarbakır ve Şanlı Urfa'yı da Suriye toprakları olarak göstermeye başlamıştır, bk. Eğitim Bakanlığı, 9. Sınıf Coğrafya müfredatı, s. 19-20.

tını düzenleyenlerin uyguladığı muğlak politikayı açıkça ortaya koymaktadır. Hatay bölgesini ve Golan Tepeleri’ni Suriye’nin ayrılmaz parçaları olarak gösteren sahite haritalar, buraların Suriye egemenliği dışında oldukları gerçeğini örtbas etmek amacıyla müfredata eklenmiştir. Yeni müfredattaki değişiklikler ve bu bölgelerin tekrar Suriye toprağı gibi gösterilmesi de günümüz Suriye’indeki siyasi kültürü temsil etmesi bakımından manidardır. Hasılı Suriye rejiminin “Devekuşu Politikası” olarak bilinen bir politika uygulayarak sorun hakkında konuşmayıp sorun yokmuş gibi davranarak kendi zannınca olmayan bir sorunu çözmek için de çabalamamayı tercih ettiği görülmektedir.

Bu tarihî meseleler, son dönemde yine Suriyelileri Türklere karşı kışkırtma kampanyalarında kullanılmaya başlanmıştır. Türkiye’nin Zeytin Dalı ve Fırat Kalkanı operasyonları, rejim ve bölgede çıkarı olan kesimlerce “eski sömürge politikalarının” bir uzantısı olarak yansıtılmaya çalışılmaktadır. Türkiye’de Suriyelilerin okullarının kapatılması konusu da bazı çevrelerce daha önce uygulandığı iddia edilen “Tehcir” politikası-

nın bir uzantısı olarak gösterilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu noktada Suriyelilerin göz ardı etmemesi gereken; ev sahibi ülkenin kendine ait bir eğitim sistemi olduğu ve misafirliğin uzun sürmesinin bu sisteme zarar verecek bazı sonuçları olabileceği endişesidir.

Öte yandan iki taraf da birbirinin kültürü ve günlük yaşam alışkanlıkları hakkında net bir bilgiye ve fikre sahip değildir. Suriyeliler, Türk halkını 2000’li yılların başından itibaren Arap ülkelerine ulaşan Türk uydu kanallarından seyrettikleri diziler ve programlardan gördükleri kadarıyla ve genel olarak da “laik ve liberal” bir toplum olarak tanımaktadır.²³ Dublajlı Türk dizilerinde ise Türk halkının temel değerlerini yansıtan yönler ihmal edilmiştir.²⁴

Türk toplumu da Suriye dâhil Arap ülkelerindeki sosyal yaşamın gerçekliğini anlamaktan bir hayli uzaktır. Türklerin gözünde Arap

“Suriyeliler, Türk halkını 2000’li yılların başından itibaren Arap ülkelerine ulaşan Türk uydu kanallarından seyrettikleri diziler ve programlardan gördükleri kadarıyla ve genel olarak da “laik ve liberal” bir toplum olarak tanımaktadır.

²³ Devrimden önce Araplara yönelik yayın yapan hiçbir Türk uydu kanalı yoktu. Arap ülkelerinde seyredebilen Türk kanalları çoğunlukla uygunsuz içerikli yayınlar yapan kanallardı. Dublajlı dizilerde ise liberal, dinî hassasiyetleri olmayan bir Türk toplumu imajı çizilmekteydi.

²⁴ Türk dizileri, Türk toplumuyla ilgili gerçekleri yansıtmayan bir görüntü çizmiştir. Aşırı zengin bir halk, kolay yaşam, rahatlık, romantizm, dinî değerlerden uzak bir hayat, büyüleyici bir doğa, mafya ve suç çeteleri bu dizilerde öne çıkan ortak özelliklerdir.

halklarının en temel ortak özellikleri; savurganlık ve israf²⁵ ile geri kalmışlık ve aşırı cehalettir.²⁶

Bu türden yerleşik ön yargılar iki taraf arasında ciddi sürtüşmelere neden olmaktadır. Türklerin kendileriyle ilgili böylesi ön yargılarla hareket etmesi, buraya gelirken yaşadıkları büyük zorluklar sebebiyle zaten çok ciddi travmalar yaşamış olan Suriyelilerin tepkisel davranmalarına yol açmaktadır.

2. Suriyeliler kendilerine “sığınmacı” olarak bakılmasını istemiyor:

Suriyeliler gururlu bir halktır. Bu sebeple de “sığınmacı” olarak görülmeyi ve kendilerine bu şekilde muamele edilmesini reddetmektedirler. Kendilerine acıyarak bakılmasın-

dan olumsuz etkilenmektedirler.²⁷ Örneğin Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar için yapılan harcamaların miktarına dair hükümetin yaptığı açıklamalar, Suriyelileri bir hayli rahatsız etmektedir. Elbette ki Türk hükümetinin yaptığı yardımlar Suriyeliler için çok değerlidir. Ancak pek çok kişinin düşündüğünün aksine, Suriyelilerin çoğu burada yarıdımız yaşamakta ve ev kiralalarını ve faturaları kendileri ödemektedir. Türkiye’deki pek çok Suriyeli, Suriye’den getirdiği birikimleriyle geçinmektedir.²⁸

Zor koşullardaki bazı Suriyelilere Türk Kızılay’ı aylık sadece 120 TL yardım yapmaktadır. Bu miktarla temel ihtiyaçlarının çok azını karşılayabilen Suriyeliler,²⁹ geri kalan bütün

²⁵ Türkiye’de Arap halkları hakkındaki görüşleri sorulan kişilerden alınan yanıtlara göre, Türkiye’deki Arap algısının Körfez ülkelerindeki Arap toplumları üzerinden şekillendiği ortaya çıkmıştır. Arapları para, servet ve petrole birlikte tanımlayan Türkler arasında Arapların tuvaletlerinin bile altınla süslenildiği yönünde abartılı söylentiler dolaşmaktadır.

²⁶ Türklerin Suriyelilerle ilgili algısını anlamak için onlara sordukları bazı sorulara bakmak yeterlidir: “Araba mı kullanıyorsunuz yoksa deve mi?”, “Elektriği biliyor musunuz?”, “Evlerde mi yoksa çadırlarda mı yaşıyorsunuz?” Öyle ki, Suriyeliler için projeler yapan 19’dan fazla Türk kadın derneğinden oluşan bir kadın platformunun 2018 yılında gerçekleştirdiği toplantıya katılan Suriyeli kadın akademisyenler, Türk katılımcıları bir hayli şaşırtmıştır. Buradaki pek çok Türk aktivist, daha önce hiçbir Suriyeli kadın akademisyenle veya üniversite mezunu Suriyeli kadınla tanışmadığını ifade etmiştir. Oysaki 2.000 Suriyeli kadınla yapılan bir araştırmaya göre, İstanbul’da bulunan Suriyeli kadınların %50’ye yakını üniversite öğrencisidir.

²⁷ Suriyeli bir araştırmacı, “Suriyelileri Türkiye’de daha iyi entegre etmek için kızamık salgını riskini azaltmak” başlıklı bir araştırma hakkındaki haberi okurken hissettiği rahatsızlığı dile getirmiştir. Bu araştırmacı, Boğaziçi Üniversitesi tarafından düzenlenen ve Türk Telekom, TÜBİTAK, UNICEF ve Uluslararası Göç Örgütü’nün sponsorluğunda gerçekleştirilen ve 19 ülkeden yüzlerce araştırmacının katıldığı büyük bir yarışmada ödül kazanmıştır. Araştırmacı, söz konusu yazının başlığının Suriyeliler için son derece üzüntü verici olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Suriyeliler arasında pek görülmeyen ve herhangi bir salgın riski taşımayan bu sorunun entegrasyona engel teşkil etmediğini de belirtmiştir. Türkiye’de onlarca Suriyeli araştırma merkezi ve birçok alanda uzmanlaşmış binlerce Suriyeli akademisyen olduğu halde Suriyelilerin bu tür organizasyonlara katılım sağlamaması büyük bir eksiklik olarak ifade edilmektedir. Taraflar arasındaki iletişimin zayıf olması, bu tür programların içeriğini de zayıflatmaktadır; oysaki bu girişimler, Suriyelilerin çalışmaları ile daha da zenginleşecektir, bk. “Suriyelilerin hareketliliği sosyal imkanlara erişimi güçleştiriyor”, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-hareketliliği-sosyal-imkanlara-erisimi-guclestiriyor/1370464>

²⁸ Özellikle İstanbul’daki Suriyelilerin önemli bir kısmı, Suriye’den veya Körfez’den gelen varlıklı kişilerdir. Öyle ki bu kişiler bazen Türklerin orta sınıfından daha iyi koşullarda yaşamaktadır. Bu kişiler çoğunlukla Zeytinburnu, Başakşehir ve Beylikdüzü’ndeki lüks konutlarda ikamet etmektedirler.

²⁹ AB destekli sosyal destek programı kapsamında Türk Kızılay’ı kartından yararlanan Suriyelilerin sayısı 2018 sonu itibarıyla 1 milyon 447 bindir. Bu yardımdan faydalananların %60’ı 18 yaşın altındaki çocuklardır, <https://multeciler.org.tr/suriyeliler-devletten-para-aliyor-mu>

ihtiyaçlarını (%90 oranında) kendileri temin etmektedir. Bunun için de ücret ve çalışma koşulları olarak hiç de adil olmayan işlerde çalışmaya razı olmaktadır.

Bütün bunların yanı sıra ekonomik durumları nispeten iyi olan bazı Suriyelilerin Türklere yönelik açtıkları işletmeler de toplumda oluşan endişe ve çekinceler sebebiyle yeterli ilgiyi görmemektedir. İki toplum arasındaki engelleri aşmayı başaramayan bu girişimlerin Türklere tarafından neden kabul görmediği ile ilgili bir genelleme yapmak ise, sayılarının azlığı dolayısıyla pek mümkün değildir.³⁰

3. Dinî ve mezhebî hassasiyetler: Bu türden hassasiyetler, genel olarak iki toplum arasındaki uyuma engel kabul edilmese de bazı çevrelerce taraflar arasındaki sorunları arttırmak için kullanılan zayıf noktalar barındırmaktadır. Öncelikle Türkiye'deki İslami grupların çoğunluğunun Suriyelilerin varlığını dinî açıdan memnuniyetle karşıladıklarını belirtmek gerekmektedir. Ancak süreç içerisinde taraflar arasında bilgisizlik veya hoşgörüsüzlük sebebiyle bazı hassasiyetler ortaya çıkmıştır. Örneğin, Suriyeli kadınların bazı yerlerde imam olarak namaz kıldırılmaları zaman zaman Türklere tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Oysaki

bazı fıkıh âlimlerinin izin verdiği bu uygulama, Suriye başta olmak üzere birçok Arap ülkesinde yaygındır.³¹ Fakat ne yazık ki bazı Türk gruplar, sosyal medya üzerinden yaydıkları mesajlarda, Suriyeli kadınların bu "sapkın" uygulamalarının taklit edilmemesi için uyarılarda bulunmaktadır.

Bir başka örnekte de imam hatipte okuyan Suriyeli öğrencilerden biri, çorap üzerine mesh ettiği için akranları tarafından kınanmıştır. Bu iznin koşul ve şartlarını bilen Suriyeli öğrenci, bunun bağlı bulunduğu mezhebin izin verdiği bir uygulama olduğunu söyleyerek kendini savunmuştur.

Suriyeliler, bu türden tartışmaların toplumda anlaşmazlık çıkarmasından korktukları için, genel olarak Türklere herhangi bir dinî, fıkhi veya mezhebî polemiğe girmekten kaçınmaktadır. Çünkü pek çok Türk, gerekçe ve kanıtlarla desteklense bile, Suriyelilerden gelen herhangi bir açıklamayı veya dinî görüşü kabul etmemektedir. Kendi şeyhlerinden öğrendiklerine karşı son derece fanatikçe bir bağlılık sergilemekte ve ne yazık

Dinî ve mezhebî hassasiyetler, genel olarak iki toplum arasındaki uyuma engel kabul edilmese de bu konular bazı çevrelerce taraflar arasındaki sorunları arttırmak için kullanılmaktadır.

³⁰ Fatih ilçesinde yabancılara yönelik dil eğitimi veren lisanslı Arapça dil öğretim merkezi müdürü, dört yıldır bu alanda çalıştıklarını, çok sayıda Türk öğrencileri olduğunu ancak Türklerin kendilerine her zaman şüpheyle yaklaştığını ve halen daha birçok engelle karşılaştıklarını aktarmıştır.

³¹ Kadınlar için düzenlenen gençlik kamplarından birine katılan bir grup Suriyeli kadına bir kadın imamin namaz kıldırması tepkiyle karşılanmıştır. Suriye-Türk etkinliği olarak düzenlenen bir başka programda da Türk kadınlar bir kadın imamin arkasında teravih namazı kılmayı reddetmiştir. Bu kadınların kendi hocalarına danıştıktan sonra birlikte namaz kılmayı reddetmesi, iki taraf arasında gerginliğe sebep olmuştur.

ki Suriyelilerin dinî uygulamaları bilmediğini düşünmektedirler.³²

Öte yandan Suriyeliler de bazı mezheplerle ilgili geçmişten gelen birtakım tecrübelerle sahip oldukları için bu mezhep mensuplarından uzak durmaya çalışmaktadır. Pek çok

Suriyeli, özellikle Suriye Alevileri olarak bilinen Nasiri topluluk başta olmak üzere, farklı mezhep ve görüşteki kişilerden tedirgin olmaktadır. Bu nedenle de genellikle Aleviler ile mümkün olduğunca az temas etmektedirler.

SURİYELİLER VE TÜRKLER BU ZORLUKLARLA NASIL BAŞA ÇIKABİLİR?

Suriyeliler ile Türkler arasındaki sorunları sadece sistematik medya kışkırtmalarının bir sonucu olarak görmek, bu gerginliğe sebep olan so-

runların kökenini görmezden gelmek olacaktır. Bu sorunların çözümü için yapılabileceklerden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

a) Türk Hükümeti İçin Öneriler

Türk hükümeti bu süreçteki en etkin aktördür. Türkiye'deki Suriyelilerin

değerlendirilmesinde fayda görülen bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır:

Suriyeliler ile Türkler arasındaki sorunları sadece sistematik medya kışkırtmalarının bir sonucu olarak görmek, bu gerginliğe sebep olan sorunların kökenini görmezden gelmek olacaktır.

potansiyeli dikkate alındığında, bu insanları gelecekte Türkiye'ye fayda sağlayacak bir güce dönüştürmek büyük önem arz etmektedir. Ancak bunun için bilinçli bir çabanın ortaya konması gerekmektedir. Türk hükümetinin öncelikle yapması gereken, her iki taraftaki gerginlik nedenlerini hafifletecek önlemleri bir an önce almaktır. Bu yönde yapılabileceklerle ilgili olarak

■ Mevcut Türk İş Kanunu, Suriyelilerin Geçici Koruma Belgesi aldıkları il dışında herhangi bir ilde çalışmasını yasaklamaktadır. Bu da belirli bölgelerde yığılmaya neden olmaktadır. Suriyelileri kabalık şehirlerden daha az yoğun köylere ve illere geçmeye teşvik etmek, onlara oralarda istihdam imkânı sağlamak ve kayıtlarını yeni yerlere taşıma işlemlerini kolaylaştırmak bir seçenek olabilir.

³² Bu izlenim, çok sayıda Suriyelinin belirli tek bir mezhebi takip etmemesinden kaynaklanmaktadır. Suriyelilerin bazıları da Kur'an-ı Kerim ile sünneti farklı yorumlayan bir anlayışla yetişmiştir. Türk toplumunda ise bir mezhebi takip eden insanların farklı bir mezhebi taklit etmesi yaygın bir uygulama olmadığından Suriyelilerin dinî yaşayışları garipsenmektedir.

- ❖ Suriye halkına yardım sağlamak için kaynak aktaran kesimlerle iş birliği yaparak Suriyelilerin yoğun yaşadıkları iller dışında, Türklere ve Suriyelilere istihdam imkânı sağlayacak uzmanlık gerektiren tarımsal projeler, inşaat projeleri, dil eğitim enstitüleri vb. yatırım projeleri gerçekleştirilebilir. Bu kalkınma projeleri, hem Türkiye ekonomisine hem de Suriyeliler ile Türklere fayda sağlayacaktır.
- ❖ Suriyelilere ait iş yerlerinin bazı semtlerde yoğunlaşmasını kontrol altına almak, belirli bir oranı aşmamaları için çalışmalar yapmak, bölge insanının psikolojik olarak normalleşmesini sağlayabilir. Yine, söz konusu iş yerlerinde çalışan tüm Suriyeli işçileri kayıt altına alarak gerekli çalışma izinlerini almaya zorlamak önemli bir tedbirdir.
- ❖ Sivil toplum çalışması adı altında Suriyeliler veya Türkler tarafından kurulan dilencilik, sahtecilik, çocuk işçiliği vb. amaçlı kötü niyetli oluşumlara fırsat vermemek için Suriyelilerle birlikte çalışmak önemlidir.
- ❖ Suriyelilerle ilgili bazı kararların ve yasaların gözden geçirilmesi için çalışmalar başlatmak, bu yasa ve kararların her iki taraf için etkilerini ve etkinliklerini değerlendirmek, bu yasaların etkisiz kalma nedenlerini incelemek ve onları en iyi şekilde uygulamak için gerekli mekanizmayı kurmak önem arz etmektedir.³³
- ❖ Çalışma imkân ve şartları, dolandırıcılık olayları, ikamet izinleri ve ırkçılık olayları ile ilgili olarak Suriyelilerin şikâyetlerinin birebir alınabileceği Arapça telefon hattı açılması birçok olayın büyümeden çözümünü kolaylaştıracaktır.
- ❖ Sosyal ve insani konularda branşlaşmış olanlar başta olmak üzere tüm üniversitelerin bünyesinde, her iki toplumu ilgilendiren konularda Suriyeli ve Türk öğrencilerin katılacağı ortak araştırma projeleri yürütmek faydalı olacaktır.
- ❖ Sosyal bütünleşmeyi teşvik eden projelerin sadece Suriyeli toplumu hedef almaması, Türk toplumuna yönelik olarak da projeler yapılması önem arz etmektedir.
- ❖ Suriyeliler ve Türklerle ilgili araştırma ve çalışma yapmaları için uzmanların teşvik edil-

³³ Bu kararlardan bazıları şunlardır: Suriyelilerin seyahat izinleri, bazı şehirlerdeki Suriyeli sağlık merkezlerinin kapatılması, Suriyeli öğrencilerin Türk okullarındaki sıralamasıyla ilgili uygulamalar, kimliğin turistik oturma iznine dönüştürülmesi uygulaması, reşit olmayan kızların evlenmesi ile ilgili hükümler vb.

Sosyal bütünleşmeyi teşvik eden projelerin sadece Suriyeli toplumu hedef almaması, Türk toplumuna yönelik olarak da projeler yapılması önem arz etmektedir.

mesi zaruridir. Zira savaş ve felaketlerin ürettiği sosyal olayları derinlemesine incelemek ve sorunlara etkili çözümler geliştirebilmek için bu tür çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Böylelikle insani yardım aktörlerinin yardım ve destek çalışmalarını belli standartlara göre yapmaları da mümkün olabilecektir.

Bu konularda genel bir yaklaşım belirlemek, toplumun psikolojik ve sosyal yönden rahatlaması için ayrıntılı kurallar, ilkeler ve yöntemler geliştirmek, sorunların çözümüne önemli katkılar sağlayacaktır.

- Türk ve Suriyeli çalışanlara yönelik taleplerin eşitlenmesi ve her iki grubun haklarının güvence altına alınmasını sağlayacak düzenlemeler yapıl-

masıyla taraflar arasındaki önemli gerginlik sebeplerinden biri hafifletilmiş olacaktır.

- Suriye’de alınmış sertifika ve diplomaların denkliği için mevcut bürokratik prosedürler hızlandırılıp hafifletilebilir. Bu konuyla ilgili çalışmalara öncelik verilmesi büyük önem arz etmektedir. Zira Türkiye’deki Suriyeli bilim insanı, akademisyen ve uzmanlık gerektiren diğer meslek sahiplerinin deneyimlerden yararlanılması, her iki toplum için de fayda sağlayacaktır.

- Sınır bölgelerinde ikamet eden diploma sahibi Suriyelilerin (Suriyeli doktorlar için uygulandığı gibi) Suriye’ye giriş çıkışlarına imkân vermek hem Türkiye’deki işsizliğin azalması hem de söz konusu kişilere kendi alanlarında çalışma imkânı sağlaması açısından önemlidir.

b) Suriyeli ve Türk Sivil Toplum Kuruluşları İçin Öneriler

- Hem Türklere hem de Suriyelilere yönelik ortak projeler hazırlanmalıdır.³⁴
- Türk dilini ve kültürünü öğrenmeyi teşvik eden çalışmalar başlatmak, iki taraf arasındaki diyalogun geliştirilmesine odaklanmak, Suriyelilerin Türk kültürünü, gelenekleri-

ni, örf ve âdetlerini tanımaları için çalışmalar yapmak önem arz etmektedir.

- Türk kurumlarını Suriyeli uzmanlardan yararlanmaları için teşvik etmek gerekmektedir. Örneğin, Türk öğrencilere eğitim vermek için Türkçe bilen bir Arap eğitmenen veya Arapça

³⁴ İstihdam projeleri, deneyim geliştirme, özel kurslar veya kültürel ve sosyal etkinlikler vb. düzenlenmesi.

eğitim alan Türk öğrencilere ders vermek için bir Arap akademisyenden faydalanılabilir.

■ Suriyeli örgütlerin Türklere yönelik projeler yapmasını ve medyada bu projelere yer verilmesini teşvik etmek. Örneğin Suriyeli öğrencilerin huzur evlerinde kalan yaşlıları ziyaret etmesi, bahçecilik çalışmalarında gönüllü olarak çalışmaları yahut Suriye mutfak sanatlarını öğretmek için kurslar düzenlenmesi vb. çalışmalar, Suriyelilerle Türkler arasındaki ilişkilerin normalleşmesine katkı sağlayacaktır.

■ Arapça ve Kur'an-ı Kerim öğretiminde karşılıklı iş birliği sağlanması ve bu alanda eğitim verebilecek Suriyeli öğretmenlerin istihdam edilmesi. Bunun için yaz okulları, Kur'an kursları, camiler, halk evleri, aile evleri vb. imkânlar değerlendirilebilir. Bu tür çalışmalara büyük saygı duyan Türk halkı, iki toplum arasındaki güven engelini aşmak için bu çalışmalara ön ayak olabilir.

■ Başka ülkelerde yaşayan alanlarında uzman seçkin Suriyeli doktor ve akademisyenlerin Türkiye'yi ziyaret etmeleri ve devlet hastanelerinde Türklere ücretsiz hizmet vermeleri sağlanabilir.

■ Önde gelen Suriyeli STK'larla birlikte Arapların destekleyeceği bir proje planlanarak Suriyeli ve Türk gençlerin bu projeye katılımları sağlanabilir. Örneğin ortak bir toplu nikâh organizasyonu düzenlenebilir.

■ Toplumların en zorlu kesimini oluşturan gençlere yönelik çalışmalar her zaman kritik önemdedir. Bu noktada Türklerle direk temasta olan Suriyeli gençlik gruplarına odaklanmak, toplumlar arası iletişimi güçlendirmek adına çok önemli bir adım olacaktır.

■ Medyadaki nefret söylemi ile ilgili gerekli izleme yapılarak bunlara uygun cevaplar verilmesi için ilgili Türk sivil toplum ve meslek örgütleriyle iletişime geçilmesi ve bu olumsuzlukları engellemek için ortak çalışmalar yapılması gerekmektedir.

■ Toplumsal farklılıklarla ilgili tartışmak, sorun alanlarını doğru tespit etmek ve bunlarla ilgili çözümler geliştirmek amacıyla Türkler ve Suriyeliler arasında kapsamlı diyalog çalışmalarının başlatılması, her iki taraftan uzmanların katılımıyla halklar arasında gerilime yol açan bazı sosyal olayların tartışılması gerekmektedir.³⁵

³⁵ Her iki taraftan doktorlar, gazeteciler, hukukçular, öğretmenler, kadınlar, kanaat önderleri vb. kişiler ve gruplar arasında diyalog faaliyetleri kurulabilir.

c) Medya düzeyinde öneriler

Kışkırtma kampanyalarına, ön yargılara ve klişelere karşı medyanın gücü, olumlu anlamda kullanılmalıdır.

Türkiye ve Suriye halkları, medyada yer alan çeşitli haber ve görüntülerden bir hayli etkilenmektedir. Bu araçların doğru kullanılması bu nedenle son derece önemlidir. Kışkırtma kampanyalarına, ön yargılara ve klişelere karşı medyanın gücü, olumlu anlamda kullanılmalıdır. Bu amaçla hazırlanacak medya kampanyaları, aşağıda belirtilenler de dâhil olmak üzere bir dizi önemli konuya odaklanmalıdır:

- Türkiye'nin sayısız göç ve iltica dalgasını başarıyla nasıl çözdüğü, sığınmacıları misafirleri olarak nasıl sahiplendiği ve onları toplumda aktif gruplara nasıl dönüştürdüğü anlatılmalıdır.
- Türklerin çağlar boyunca İslam dinini korumadaki tarihi rolünü anlatan programlar yapılmalıdır.
- Araplar ve Türkler arasındaki sorunlara ilişkin tarihî hadiselerin (Arap ihaneti meselesi, Hatay Anlaşması vb.) iki toplumun bugününü inşa edecek şekilde sağduyu ile tartışıldığı programlar hazırlanmalıdır.
- Yozlaşmış Arap hükümetlerinin değil, Arap halklarının üm-

met meselelerindeki rolünü anlatan yayınlar yapılmalıdır.

- Türkiye'deki Suriyeli varlığının Türk ekonomisine sağladığı ve sağlayabileceği olumlu etkinin anlatıldığı programlar yapılmalıdır.³⁶
- Yanlış bilinen gerçekler hakkında gerekli bilgilendirmeler (Suriyelilere ücretsiz konut, fatura muafiyeti ve üniversitelere kolay giriş vb.) yapılmalıdır.
- Suriyelilerin ülkelerini savunmadıkları yönündeki kanaatin yanlışlığını ortaya koyacak gerçekleri anlatan programlar hazırlanmalıdır. Bunun için Suriye devriminin bazı olaylarına, ülkeyi sarsan barışçıl hareketin tezahürlerine ve rejim güçlerinin göstericilere karşı uyguladığı şiddete dair gerçekler anlatılmalıdır.
- Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı operasyonlarında Özgür Suriye Ordusu'nun oynadığı role dair bilgilerin paylaşılması (katılımcı ve şehit sayıları) önemlidir.
- Suriye'deki devrim mücadelesinin savaşçıların azlığı sebebiyle değil, nitelikli silahların olmayışı ve uluslararası müda-

³⁶ Döviz fonları, yeni şirketlerin, işletme ve fabrikaların kurulması, emlak piyasasında oluşan hareketlilik, özel okulların ve enstitülerin açılması, Suriye'nin kuzeyine yapılan bütün yardım ve yatırımların Türkiye'den sağlanması vb. her türlü gelir getirici ve istihdam sağlayıcı faaliyet bu kapsamdadır.

haleler sebebiyle istenen sonuca ulaşamadığı anlatılmalıdır.

- ❖ İki taraf arasındaki merhamet, misafirperverlik, kardeşlik, dayanışma ve hoşgörü gibi dinî, insani ortak değerlere, her iki tarafın mültecileri kabul etme konusundaki tarihine, Türkçe ile Arapça arasındaki ortak kelimelere vb. daha birçok noktaya dikkat çeken yayınlar yapılmalıdır.

Kamuoyundaki etkiyi arttırmak için medya kampanyalarında görsel araçlara odaklanılması gerekmektedir. Bunun için aşağıda belirtilen iki yöntem esas alınarak çalışılmalıdır.

1. Televizyon kanalları üzerinden yapılabilirler

- ❖ Bazı Suriyeli akademisyenler, siyaset dışındaki belirli alanlarda konuşmak üzere Türk televizyon kanallarında -eş-zamanlı çeviri ile- konuk olarak ağırlanabilir.
- ❖ Suriyelilerle özdeşleştirilen fakir ve muhtaç imajını değiştirmek ve onların hem acılarını hem de güçlü yönlerini göstermek için popüler Türk dizilerinde bu konulara yer verilebilir.³⁷
- ❖ Her iki tarafın birbiriyle ilgili kültürel yanlışlarını düzeltmek amacıyla programlar yapılabilir.

- ❖ Senaryosunu Suriyeliler ve Türklerin ortak yazacağı, iki toplum arasında yaşanan sorunları ele alan bir dizi film projesi hazırlanabilir.

- ❖ Türk televizyon kanallarında çalışmak için gerekli eğitimleri alması sağlanan Suriyelilerin sunduğu televizyon programları yapılabilir (yemek, tarih, din vb.).

- ❖ Seçkin Arap ve Suriyeli şahsiyetler Türk kanallarında Türk toplumuna tanıtılabilir.

- ❖ Toplumsal engelleri ortadan kaldırmak amacıyla Suriyelilerin bireysel girişimleri desteklenebilir.

- ❖ En çok takip edilen Türk televizyon kanallarında Türk yetkililerin katıldığı programlar yapılarak Suriyeliler hakkındaki yanlış algı ve bilgilere dair açıklamalara yer verilebilir.

2. Sosyal ağlar üzerinden kampanyalar

- ❖ Türk kamuoyuna Türkçe olarak hitap edecek Suriyelilere ait sosyal medya mecraları oluşturulabilir.
- ❖ Suriyelilerin bazı olumlu girişimlerini duyurmak için sosyal paylaşım sitelerinde etkili Türk ünlülerinden yararlanılabilir.

³⁷ Türk dizilerinin senaryosu sezonun akışına göre kademeli olarak yazıldığından hikâyeye farklı konuların eklenmesi mümkündür.

- Her iki tarafı ilgilendiren bazı politik ve sosyal sorunları tartışmak üzere Suriyeliler ve Türkler tarafından kullanılan sosyal paylaşım sitelerinde yarışmalar düzenlenebilir.
- Sosyal ağları kullanacak sosyal medya alanında uzmanlaşmış bir Suriyeli-Türk medya ekibi kurulabilir (Arapça-Türkçe). Bu ekibin görevi, her iki tarafta yerleşik bazı klişelerin ve ön yargıların düzeltilmesi için Türkçe olarak periyodik medya kampanyaları başlatmak, bazı yanlış bilgilerle ilgili düzeltmeler yapmak, bazı bireysel hatalarla ilgili oluşan olumsuzlukları gidermek ve bazı videoları Türkçeye çevirerek tanıtmak olmalıdır.³⁸
- Türklerle Suriyeliler arasında bir arada yaşamının başarılı örneklerini sergileyenlerin öykülerine yer verilmeli, Suriyelilere dair olumsuzluklar yerine başarı hikâyeleri paylaşılmalıdır.
- Ulusal yayın yapan gazetelerde Suriyeli yazarlara yer verilmelidir.

³⁸ Bir Türk sivil toplum örgütü, Türkler ve Suriyeliler arasındaki olumsuz algıyı değiştirmeyi amaçlayan kısa bir video yarışması başlattı, ancak bu küçük çaplı bir girişim olarak kaldı.

Karagömrük Mh. Kaleboyu Cd. Muhtar Muhittin Sk.No:6 PK.34091 Fatih / İstanbul - TÜRKİYE
www.insamer.com info@insamer.com

” Bugün 4 milyondan fazla Suriyeli sığınmacının yaşadığı Türkiye toprakları, 2011’de Suriye devriminin başlamasından bu yana Suriyelilere ev sahipliği yapmaktadır. Bu rapor, hâlihazırda hem Türkleri hem de Suriyelileri rahatsız eden ve taraflar arasındaki sosyal çatlağı derinleştirmeyi hedefleyen “halklar arası gerginlik” sebeplerine odaklanmaktadır. Uyum çabalarına ve pozitif anlayışa katkıda bulunacağı umuduyla bir dizi çözüm önerilerine de yer verilen bu çalışma ile iki toplum arasındaki sorunların kökleşmesinin önüne geçilmesi hedeflenmektedir. ”

INSAMER

IHH İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مرکز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Karagümruk Mh. Kaleboyu Cd. Muhtar Muhittin Sk.
No. 6 PK. 34091 Fatih - İstanbul - Türkiye
T. +90 212 631 21 21 | F. +90 212 621 70 51
www.insamer.com | info@insamer.com